

Skąd pochodzimy, gdzie mieszkamy, gdzie pragniemy mieszkać?

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku na rok 2024

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

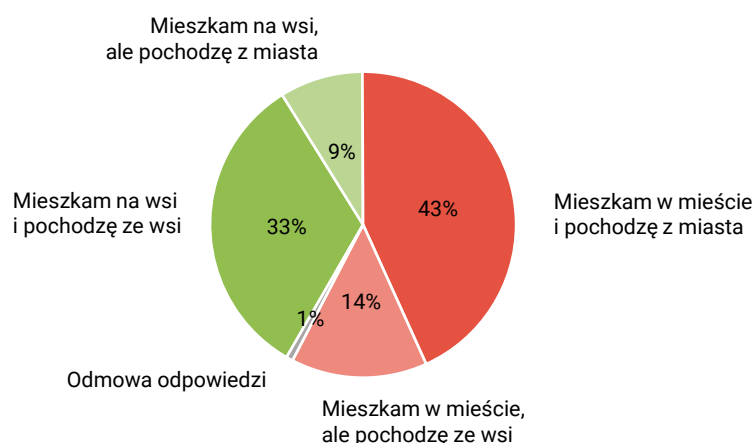
W skrócie

- Polacy najczęściej mieszkają w miejscowości tego samego typu co ta, z której pochodzą. Relatywnie więcej jest osób pochodzących ze wsi i mieszkających w mieście (14%), niż odwrotnie – pochodzących z miasta i mieszkających na wsi (9%).
- Wieś wyróżnia się wysokim stopniem zakorzenienia swoich mieszkańców. Więcej niż połowa z nich mieszka tam, gdzie mieszkali ich dziadkowie. Jedynie dwóch na dziesięciu mieszkańców wsi ma pochodzenie inne niż wiejskie.
- Wielkie miasta wyróżniają się natomiast wysokim odsetkiem osób, które przeprowadziły się do nich z innych miejscowości.
- Spośród aktualnych mieszkańców wsi 77% pragnie mieszkać właśnie na wsi i jest to bezapelacyjnie najwyższy poziom „lojalności” wobec aktualnego miejsca zamieszkania.
- W opinii większości Polaków szanse życiowe Polaków ze wsi i z miasta w dziedzinie wykształcenia, poziomu życia, możliwości rozwoju i zdobycia wysokiej pozycji społecznej są dzisiaj takie same. Inny jest natomiast styl życia ludzi mieszkających w mieście i na wsi.

Według danych GUS, w roku 2023 na wsi mieszkało 15 mln 260 tys. osób, co stanowiło 41% ogółu ludności Polski. Z naszego badania przeprowadzonego w październiku 2024 roku wynika, że zdecydowana większość tej grupy to osoby, które urodziły się jako mieszkańcy wsi¹.

CBOS

RYS. 1. Jak określił(a)by się Pan(i) ze względu na swoje miejsce zamieszkania i pochodzenia?

Nie tylko wśród mieszkańców wsi, ale również wśród mieszkańców miast zdecydowanie przeważają osoby, które obecnie mieszkają w miejscowości tego samego typu co ta, z której pochodzą.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (414) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiadnim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej (CAWI), do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiadnim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 3 do 13 października 2024 roku na próbie liczącej 1025 osób (w tym: 59,9% metodą CAPI, 24,7% – CATI i 15,4% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcję wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

Co siódmy respondent jest osobą, która w trakcie swojego życia przeniosła się **ze wsi do miasta**.

Migracji w drugą stronę – **z miasta na wieś** – doświadczyła co jedenasta z badanych osób.

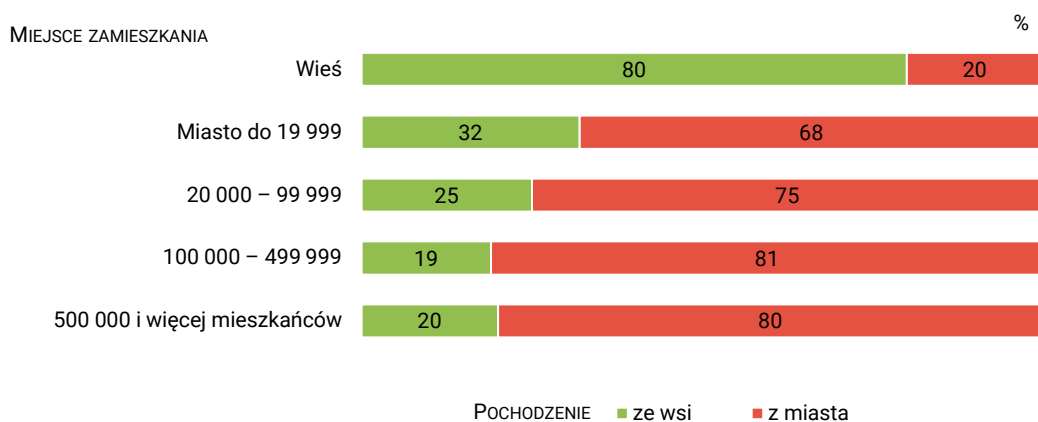
Migrantów ze wsi do miasta najczęściej spotkamy w małych i średnich miastach (liczących od 20–100 tys. ludności), co może wskazywać, że główny ruch migracyjny odbywa się na stosunkowo niewielkim obszarze, między wsią a najbliższym miastem, być może siedzibą gminy lub powiatu. Taka migracja może wiązać się np. z pracą, nauką, biznesem lub małżeństwem.

Co ciekawe, nieco liczniejszą od innych grupę wśród migrantów ze wsi do miasta stanowią emeryci. Mogą to być osoby, które już wcześniej wybrały pracę i karierę w mieście, albo takie, które postanowiły osiąść w mieście „na stare lata”, aby zapewnić sobie większą wygodę i lepszy dostęp do rozmaitych dóbr i usług. W takich sytuacjach przeniesienie się do miejscowości położonej niedaleko rodzinnej wsi wydaje się szczególnie prawdopodobne.

W każdym badaniu CBOS pytamy respondentów o wielkość miejscowości, w której mieszkają. Sprawdźmy więc, jaki jest stopień mobilności lub zakorzenienia mieszkańców wsi oraz miast różnej wielkości.

CBOS

RYS. 2. Miejsce zamieszkania a pochodzenie

Jedynie dwóch na dziesięciu mieszkańców wsi ma pochodzenie inne niż wiejskie. Co ciekawe, 18 lat temu w analogicznym badaniu ten odsetek wynosił 7%, a więc był to mniej niż jeden na dziesięciu. Oznacza to, że bariera migracji między miastem a wsią powoli słabnie.

Im większe miasto, tym mniejsze prawdopodobieństwo, że jego mieszkańcy pochodzą ze wsi. W małych miastach (do 20 tys.) co trzeci mieszkaniec legitymuje się wiejskim pochodzeniem. Z pewnością chodzi tu o migrację do miast najbliższych, być może będących siedzibą gminy, do której należy wieś. Taka bliska migracja, do sąsiedniej miejscowości, jest stosunkowo najłatwiejsza i często wiąże się np. z pracą, biznesem albo małżeństwem.

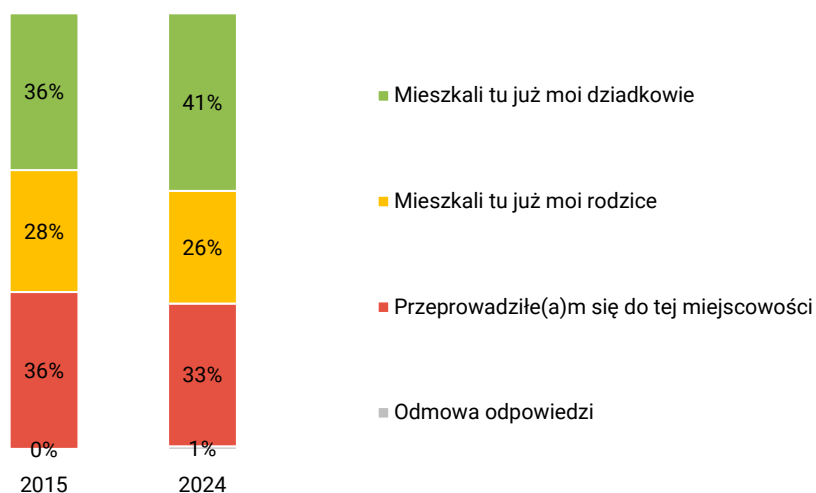
W miastach średnich, dużych i wielkich, co zrozumiałe, udział ludności pochodzenia wiejskiego jest już mniejszy.

ZAKORZENIENIE

Często uważa się, że fakt, iż w danym mieście lub wsi od dziesięcioleci lub nawet stuleci mieszkają potomkowie tych samych rodzin, jest korzystny dla tej miejscowości. Niewątpliwie sprzyja to wzmacnianiu miejscowej wspólnoty, jej kultury i obyczaju, pomnaża kapitał społeczny, kojarzy się z organicznym wzrostem, cierpliwym budowaniem wspólnej pomyślności i dobrobytu.

CBOS

RYS. 3. Od jak dawna Pana(i) rodzina jest związana z Pana(i) miejscem zamieszkania?

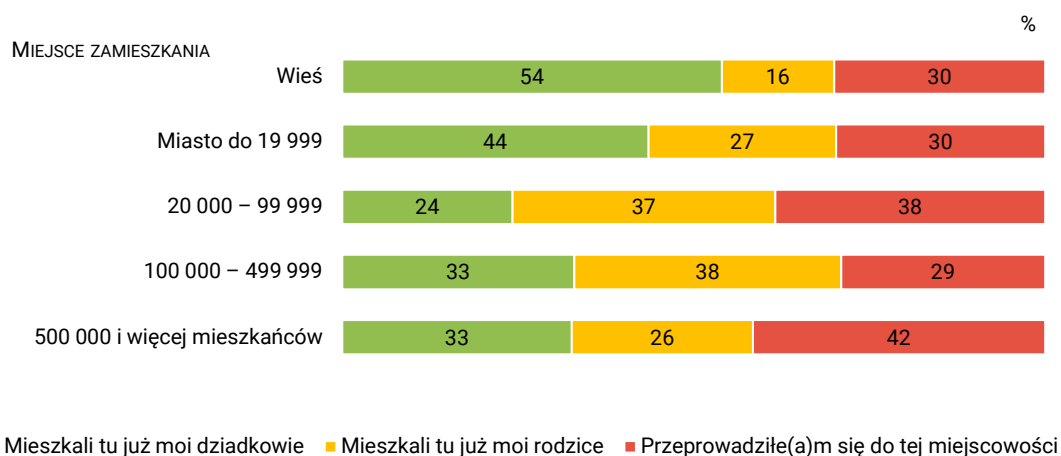

Poziom zakorzenienia mieszkańców Polski w roku 2024 jest podobny do odnotowanego przez nas dziewięć lat temu. Największa różnica to wyższy obecnie o 5 punktów procentowych odsetek osób, które mieszkają w tej samej miejscowości co ich dziadkowie.

Mniej więcej jedna trzecia respondentów to migranci, jedna czwarta – osoby należące do drugiego pokolenia mieszkańców danej miejscowości i nieco ponad jedna trzecia – osoby zakorzenione w tym miejscu od co najmniej dwóch pokoleń.

Poniższy wykres pokazuje różnice w stopniu zakorzenienia **mieszkańców różnych klas wielkości miejscowości**. Wynika z niego, że stosunkowo najsilniejsze zakorzenienie jest charakterystyczne dla wsi i małych miast.

RYS. 4. Od jak dawna Pana(i) rodzina jest związana z Pana(i) miejscem zamieszkania?

Znów potwierdza się teza, że wieś i małe miasta to obszary, skąd ludzie relatywnie najmniej chętnie migrują i stosunkowo najczęściej zdarza się, że mieszkają w jednym miejscu od kilku pokoleń. Szczególnie wysokim stopniem zakorzenienia wyróżniają się mieszkańcy wsi. Więcej niż połowa z nich deklaruje, że mieszkają tu, gdzie wcześniej mieszkali ich dziadkowie, a w sumie 70% mieszka tam, gdzie wcześniej mieszkali ich **dziadkowie lub rodzice**. Małe miasta także są miejscem, gdzie stosunkowo duża część mieszkańców legitymuje się zakorzenieniem od co najmniej dwóch pokoleń. Jednak wyraźnie większy niż na wsi jest w nich odsetek osób, które są dziećmi migrantów.

Z kolei wielkie miasta wyróżniają się najwyższym odsetkiem osób, które przeprowadziły się do nich z innych miejscowości. Istotnie nietrudno zauważyć siłę tego trendu w największych miastach Polski, gdzie nieustannie powstają nowe osiedla i całe dzielnice, dzięki którym miasta mogą pomieścić rzesze nowoprzybyłych mieszkańców, często młodych, którzy pragną tam zacząć kolejny etap swojego życia.

Poza miejscem zamieszkania kwestię zakorzenienia różnicują także inne zmienne społeczno-demograficzne.

Płeć. Mężczyźni częściej niż kobiety (45% wobec 38%) deklarują, że mieszkają w tej samej miejscowości co ich dziadkowie. Z kolei kobiety wyraźnie częściej (37% wobec 28% wśród mężczyzn) deklarują, że przeprowadziły się do miejscowości swego obecnego zamieszkania. Zapewne wiąże się to z sytuacjami zawierania małżeństw lub innego typu związków – żona częściej przeprowadza się do męża, niż odwrotnie.

Wiek. Pod tym względem wyróżniają się głównie najmłodszy respondenci (18–24 lata): ponad połowa z nich mieszka w tej samej miejscowości, co ich dziadkowie.

Wykształcenie najwyraźniej sprzyja migracji, zapewne jest jej przyczyną. Jedynie co trzecia osoba z wyższym wykształceniem mieszka w tej samej miejscowości co jej dziadkowie, a 46% przeprowadziło się do miejscowości, w której mieszka. Jest to trzeci najwyższy odsetek w całej próbie.

Pierwszy (51%) stanowią osoby o najwyższych dochodach na osobę w gospodarstwie domowym, a drugi (50%) – przedstawiciele kadry kierowniczej. Wynika z tego, że szeroko rozumiany awans społeczny, osiągnięcie wysokiej pozycji społecznej, jest jednym z głównych czynników migracji.

Największy odsetek zakorzenienia („mieszkali tu już moi dziadkowie”), poza młodzieżą, notujemy wśród rolników (72%) i mieszkańców wsi (54%) oraz robotników wykwalifikowanych (57%).

Zjawisko migracji i zakorzenienia badaliśmy również w roku 2015. Co ciekawe, wówczas zauważalnie mniej było osób, które mogły legitymować się zamieszkiwaniem w **małych miastach** od co najmniej dwóch pokoleń. W 2024 jest to 44% respondentów, w 2015 było to jedynie 27%.

TABELA 1

Miejsce zamieszkania	Mieszkali tu moi dziadkowie		Mieszkali tu moi rodzice		Przeprowadziłem(a) się tu	
	2015	2024	2015	2024	2015	2024
	w procentach					
Wieś	48	54	19	16	33	30
Miasto do 19 999	27	44	30	27	43	30
20 000 – 99 999	25	24	36	37	39	38
100 000 – 499 999	30	33	39	38	31	29
500 000 i więcej mieszkańców	31	33	25	26	44	42

Warto zauważyć, że różnica podobna do tej, którą obserwujemy wśród mieszkańców małych miast między rokiem 2015 i 2024 w odniesieniu do odpowiedzi „Mieszkali tu moi dziadkowie” pojawia się także w odniesieniu do odpowiedzi „Przeprowadziłem się tu”, tu jednak odsetek osób „najsilniej zakorzenionych” między rokiem 2015 a 2024 wyraźnie wzrósł, a odsetek osób nowoprzybyłych w tym samym czasie wyraźnie zmalał.

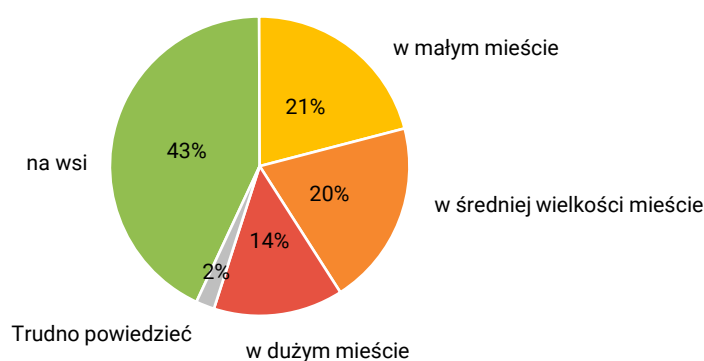
Od lat pisze się i mówi – nie tylko w Polsce – o kryzysie małych miast, depopulacji, zwłaszcza miast peryferyjnych, które nie leżą w orbicie oddziaływania dużych ośrodków miejskich. Nie dziwi więc fakt, że także badania CBOS odnotowują to zjawisko. Jego symptomy dostrzeżliśmy także w badaniu jakościowym (Barometr Małych Miast, 2023). Okazało się wówczas, że w niektórych spośród najmniejszych miast coraz większą rolę odgrywają ludzie starsi i ich potrzeby. Młodzi ludzie nie widzą dla siebie przyszłości w mieście, które koncentruje się głównie na potrzebach osób starszych, dlatego szukają sobie innego miejsca do życia. W ten sposób dwie równoległe tendencje depopulacyjne – wymieranie starszego pokolenia i skłonność młodych do opuszczania rodzinnych miast – jednocześnie składają się na silny trend wyludniania się tej grupy miejscowości.

IDEALNE MIEJSCE DO ŻYCIA

Gdyby to zależało wyłącznie od nich, w 2024 roku prawie połowa respondentów najchętniej zamieszkałaby na wsi.

CBOS

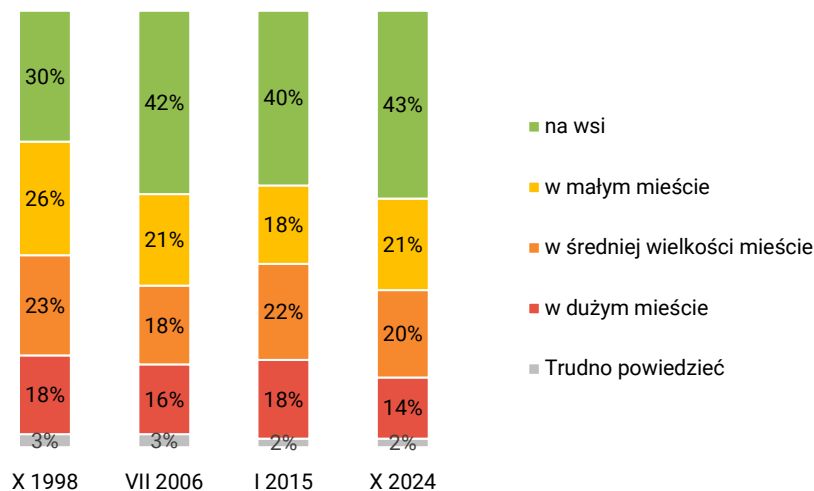
RYS. 5. Gdyby miał(a) Pan(i) teraz możliwość wyboru miejsca zamieszkania, to czy wolał(a)by Pan(i) zamieszkać:

Wśród aktualnych mieszkańców wsi (zob. tabelę aneksową 3) odsetek osób, które pragną mieszkać właśnie na wsi, wyniósł 77% i jest to bezapelacyjne najwyższy poziom „lojalności” wobec aktualnego miejsca zamieszkania. Zarówno wśród mieszkańców najmniejszych miast, jaki wśród mieszkańców największych miast zgodność rzeczywistego i preferowanego miejsca zamieszkania wynosi 51%.

Kwestia ta również w poprzednich latach była przedmiotem badań CBOS. Jedynie w roku 1998 wyraźnie mniej (30%) osób stwierdziło, że najchętniej wybrałyby życie na wsi. Wówczas z kolei popularność większą niż kiedykolwiek później zyskała perspektywa zamieszkania w małym mieście.

RYS. 6. Gdyby miał(a) Pan(i) teraz możliwość wyboru miejsca zamieszkania, to czy wolał(a)by Pan(i) zamieszkać:

Wróćmy teraz do kwestii miejsca pochodzenia i aktualnego miejsca zamieszkania. Ujmując rzecz w pewnym uproszczeniu, możemy podzielić naszą próbę na cztery kategorie osób, wyznaczone przez dwa kryteria: **pochodzenie wiejskie lub miejskie** oraz **migracja lub brak migracji** do innego typu miejscowości.

Te cztery kategorie osób umieściliśmy w poniższej tabeli, a następnie sprawdziliśmy, gdzie osoby należące do każdej z nich **najbardziej pragnęłyby zamieszkać**, gdyby to zależało jedynie od nich.

TABELA 2

Gdyby miał(a) Pan(i) teraz możliwość wyboru miejsca zamieszkania to czy wolał(a)by Pan(i) zamieszkać:	Jak określił(a)by się Pan(i) ze względu na swoje miejsce zamieszkania i pochodzenia?			
	Mieszkam na wsi i pochodzę ze wsi	Mieszkam na wsi, ale pochodzę z miasta	Mieszkam w mieście i pochodzę z miasta	Mieszkam w mieście, ale pochodzę ze wsi
	procentowanie w kolumnach			
– na wsi	84	67	16	21
– w małym mieście	9	16	27	37
– w średniej wielkości mieście	4	9	32	31
– w dużym mieście	4	9	25	11

Po raz kolejny przekonujemy się, że wieś ma zdecydowanie największą siłę przyciągania swoich dotychczasowych mieszkańców. Osoby, które pochodzą ze wsi i tam mieszkają, są relatywnie najsilniej przywiązane do swojego obecnego miejsca zamieszkania. Jedynie co szósta spośród nich byłaby skłonna brać pod uwagę przeniesienie się do **innego typu miejscowości**, przy czym stosunkowo najczęściej w grę wchodziłyby małe miasto.

Osoby, które mają za sobą migrację z miasta na wieś, są konsekwentne w swoim wyborze i w większości (67%) wybierają wieś jako najlepsze miejsce do życia. Spośród osób pochodzących ze wsi, a obecnie mieszkających w mieście 68% jako najbardziej preferowane miejsce zamieszkania wskazuje małe lub średnie miasto.

Jakie jeszcze cechy i elementy sytuacji życiowej badanych mogą mieć związek z ich preferencjami dotyczącymi wielkości miejsca zamieszkania?

Wykształcenie: im jest ono wyższe, tym mniejsza potrzeba zamieszkania na wsi, a tym większe zainteresowanie mieszkaniem w średnim lub dużym mieście.

Poziom dochodów: wyższe dochody sprzyjają preferowaniu średniego lub dużego miasta, niższe - mniejszego miasta lub wsi.

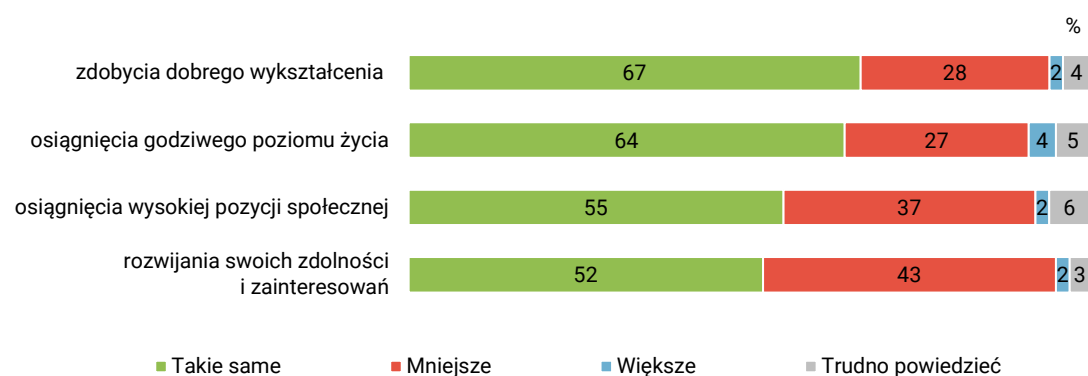
MIEJSKO–WIEJSKIE PORÓWNANIA I STEREOTYPY

Komu żyje się lepiej – ludziom w mieście czy na wsi? Kto ma lepszy dostęp do wykształcenia, większe szanse indywidualnego rozwoju albo osiągnięcia wysokiej pozycji społecznej?

Te kwestie CBOS analizuje od wielu lat i im też poświęciliśmy ostatnią część naszego badania.

CBOS

RYS. 7. Czy, Pana/i zdaniem, ludzie ze wsi w porównaniu z ludźmi z miasta mają obecnie takie same, mniejsze czy większe szanse

We wszystkich kwestiach przeważa opinia, że szanse życiowe ludzi ze wsi i z miasta są podobne. W stosunkowo największym stopniu dotyczy to wykształcenia i materialnych warunków życia – tu zgodność poglądów osiąga około dwóch trzecich wskazań. Z mniejszą pewnością (około 50%) respondenci wypowiadają się o równości szans mieszkańców miast i wsi w kwestii indywidualnego rozwoju i możliwości osiągnięcia wysokiej pozycji społecznej.

Analiza socjodemograficzna wskazuje, że wśród mieszkańców wielkich miast stereotyp mniejszych szans życiowych osób mieszkających na wsi jest powszechniej podzielany niż wśród mieszkańców wsi.

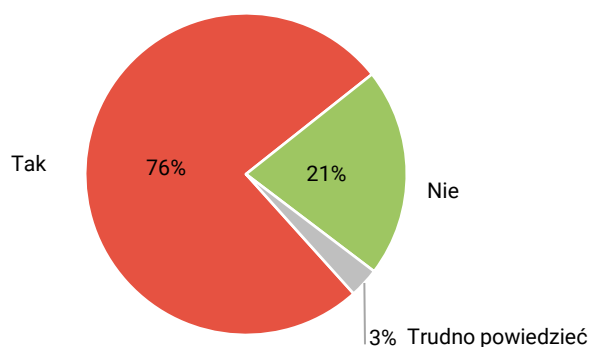
Pogląd, że osoby ze wsi i z miasta mają takie same szanse zdobycia dobrego wykształcenia, podziela 68% respondentów mieszkających na wsi lub w małym mieście oraz 77% rolników. Tymczasem wśród mieszkańców wielkich miast jedynie 47% wybiera tę opinię. Podobne różnice obserwujemy w przypadku pozostałych opinii (zob. tabele aneksowe 4–7).

Te wielkie miasta są zapewne stosunkowo najbardziej oddalone od wsi – zarówno pod względem przestrzennym, jak i mentalnym. Ich mieszkańcy relatywnie rzadziej bywają na wsi, mają z nią mniejszy kontakt, mniejsze jest prawdopodobieństwo, że znają kogoś mieszkającego na wsi. Stąd zapewne płynie większa skłonność do postrzegania mieszkańców wsi w kategoriach stereotypowych, akcentujących obcość, inność albo mniejsze szanse dostępu do rozmaitych dóbr i szans życiowych. Ciekawe w tym kontekście jest porównanie małych i wielkich miast. Te pierwsze, kojarzące się z **provincją**, są z pewnością znacznie bliższe wsi. Ich mieszkańcy mają codzienny kontakt w osobami mieszkającymi na wsi. Im więcej wiedzą i widzą, tym mniej skłonni są myśleć w kategoriach stereotypów.

Jakkolwiek większość Polaków dziś już nie dostrzega różnic między mieszkańcami miast i wsi w zakresie poziomu życia, możliwości samorealizacji czy zrobienia kariery, to jednak wciąż jesteśmy silnie przekonani, że miasto i wieś to **dwa całkiem różne style życia**.

CBOS

RYS. 8. Czy, Pana(i) zdaniem, styl życia ludzi na wsi różni się od stylu życia ludzi w mieście?

W tej kwestii respondenci są bliscy jednomyślności. I z pewnością mają rację. Świadczą o tym także wyniki ubiegłorocznego badania jakościowego CBOS Barometr Polskiej Wsi. Właśnie pod względem obyczaju i stylu życia miasto i wieś dzisiaj najbardziej się różnią. Są to właściwie dwa różne światy. Opisaliśmy je m.in. w komunikacie „Czas wolny na wsi – opowieść o grillowaniu”².

Opracował

Marcin Głowacki

² Zob. komunikat CBOS z badań jakościowych „Czas wolny na wsi – opowieść o grillowaniu”, wrzesień 2023 (oprac. M. Głowacki).

TABELA 1

		Jak by się Pan(i) określił(a) ze względu na swoje miejsce zamieszkania i pochodzenia?				Liczba osób
		Mieszkam na wsi i pochodzę ze wsi	Mieszkam na wsi, ale pochodzę z miasta	Mieszkam w mieście i pochodzę z miasta	Mieszkam w mieście, ale pochodzę ze wsi	
		%	%	%	%	
Ogółem		33	9	43	14	1018
Płeć	Mężczyźni	36	8	45	12	478
	Kobiety	31	10	43	17	540
Wiek	18–24 lata	41	10	38	10	94
	25–34	32	7	48	12	158
	35–44	31	13	43	12	196
	45–54	24	10	56	10	168
	55–64	36	7	39	18	156
	65 lat i więcej	36	7	37	20	246
Miejsce zamieszkania	Wieś	77	18	2	3	420
	Miasto do 19 999	6	5	62	26	143
	20 000 – 99 999	2	2	73	24	198
	100 000 – 499 999		0	80	19	145
	500 000 i więcej mieszk.		3	76	21	113
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	53	3	30	13	145
	Zasadnicze zawodowe	49	6	33	12	222
	Średnie	31	10	44	15	357
	Wyższe	14	12	57	17	295
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	8	11	62	19	165
	Średni personel, technicy	28	8	54	9	46
	Pracownicy adm.-biurowi	22	10	51	17	77
	Pracownicy usług	40	15	37	8	77
	Robotnicy wykwalifikowani	39	6	45	10	85
	Robotnicy niewykwalifik.	47	2	42	9	28
	Rolnicy	92	4	4		36
	Pracujący na własny rach.	30	12	51	7	64
	Bezrobotni	20	13	66		19
	Emeryci	35	7	37	22	273
	Renciści	52	2	38	8	53
	Uczniowie i studenci	51	12	30	7	35
	Zajmujący się domem i inni	34	11	37	18	61
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	19	8	54	19	142
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	36	11	44	9	120
	sekt. prywat. poza rolnict.	23	11	53	13	276
	prywatnym gosp. rolnym	87	7	4	3	39
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	56	6	29	9	188
	Od 2000 do 2999 zł	33	9	40	18	176
	Od 3000 do 3999 zł	22	8	55	16	140
	Od 4000 do 5999 zł	20	8	56	16	140
	6000 zł i więcej	11	11	61	17	99
	Trudno powiedzieć	45	8	32	14	93
	Odmowa odpowiedzi	34	12	40	13	182
Ocena własnych war. mater.	Złe	35	6	49	10	57
	Średnie	38	6	41	14	342
	Dobre	30	10	44	15	619
Udział w prakt. Religijnych	Kilka razy w tygodniu	38	4	39	19	42
	Raz w tygodniu	41	6	34	19	332
	1–2 razy w miesiącu	41	10	39	9	119
	Kilka razy w roku	32	9	42	16	257
	W ogóle nie uczestniczy	20	12	60	8	234
Poglądy polityczne	Lewica	25	14	49	13	235
	Centrum	33	10	45	13	267
	Prawica	37	6	40	16	343
	Trudno powiedzieć	39	3	40	18	140

TABELA 2

		Od jak dawna Pana(i) rodzina jest związana z pana(i) miejscem zamieszkania?			
		Mieszkali tu już moi dziadkowie	Mieszkali tu już moi rodzice	Przeprowadziłem(a) się do tej miejscowości	
		%	%	%	
Ogółem		41	26	33	1017
Płeć	Mężczyźni	45	27	28	476
	Kobiety	38	24	37	540
Wiek	18–24 lata	54	32	14	94
	25–34	47	20	33	158
	35–44	42	22	36	198
	45–54	42	30	28	165
	55–64	39	26	35	156
	65 lat i więcej	33	27	39	246
Miejsce zamieszkania	Wieś	54	16	30	420
	Miasto do 19 999	44	27	30	143
	20 000 – 99 999	24	37	38	199
	100 000 – 499 999	33	38	29	144
	500 000 i więcej mieszk.	33	26	42	110
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	44	23	33	142
	Zasadnicze zawodowe	48	27	25	222
	Średnie	45	29	26	357
	Wyższe	31	22	46	295
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	29	21	50	164
	Średni personel, technicy	44	29	27	48
	Pracownicy adm.-biurowi	39	34	27	77
	Pracownicy usług	49	28	23	76
	Robotnicy wykwalifikowani	57	24	19	85
	Robotnicy niewykwalifik.	38	36	26	28
	Rolnicy	72	8	20	36
	Pracujący na własny rach.	45	26	29	64
	Bezrobotni	43	36	21	19
	Emeryci	31	27	42	273
	Renciści	60	22	18	54
	Uczniowie i studenci	54	43	4	35
	Zajmujący się domem i inni	46	15	39	58
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	38	21	41	143
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	47	30	23	119
	sekt. pryw. poza rolnict.	40	27	33	276
	prywatnym gosp. rolnym	70	9	21	38
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	54	19	27	188
	Od 2000 do 2999 zł	41	28	31	176
	Od 3000 do 3999 zł	32	36	32	140
	Od 4000 do 5999 zł	42	24	34	141
	6000 zł i więcej	30	19	51	99
	Trudno powiedzieć	54	25	22	94
	Odmowa odpowiedzi	36	27	36	178
Ocena własnych war. mater.	Złe	37	31	32	58
	Średnie	45	28	27	339
	Dobre	40	24	36	620
Udział w prakt. Religijnych	Kilka razy w tygodniu	30	32	38	42
	Raz w tygodniu	44	21	35	332
	1–2 razy w miesiącu	49	21	30	120
	Kilka razy w roku	39	25	35	258
	W ogóle nie uczestniczy	40	32	28	231
Poglądy polityczne	Lewica	43	27	30	235
	Centrum	43	25	31	266
	Prawica	41	27	32	344
	Trudno powiedzieć	35	22	43	140

TABELA 3

		Gdyby miał(a) Pan(i) teraz możliwość wyboru miejsca zamieszkania, to czy wolał(a)by Pan(i) zamieszkać:					Liczba osób
		na wsi	w małym mieście	w mieście średniej wielkości	w dużym mieście	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		43	21	20	14	2	1021
Płeć	Mężczyźni	46	20	17	15	3	480
	Kobiety	40	21	24	14	2	541
Wiek	18–24 lata	37	15	25	20	3	94
	25–34	40	15	20	22	2	158
	35–44	45	23	18	12	2	198
	45–54	41	21	17	18	2	168
	55–64	46	26	20	4	4	156
	65 lat i więcej	43	21	24	12	1	246
Miejsce zamieszkania	Wieś	77	10	5	5	2	421
	Miasto do 19 999	20	51	25	3	1	143
	20 000 – 99 999	19	28	45	7	1	199
	100 000 – 499 999	21	14	29	34	2	145
	500 000 i więcej mieszk.	10	18	16	51	5	113
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	59	16	13	6	6	145
	Zasadnicze zawodowe	56	21	13	9	1	222
	Średnie	39	24	25	12	1	358
	Wyższe	28	19	25	25	2	297
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	24	20	22	31	2	165
	Średni personel, technicy	47	18	30	5		48
	Pracownicy adm.-biurowi	30	18	33	17	3	77
	Pracownicy usług	50	20	17	11	1	77
	Robotnicy wykwalifikowani	51	22	17	10		85
	Robotnicy niewykwalifik.	59	10	19	10	3	28
	Rolnicy	75	19	6			36
	Pracujący na własny rach.	53	16	11	15	4	64
	Bezrobotni	33	24	8	29	6	19
	Emeryci	44	23	22	10	1	273
	Renciści	44	32	11	5	9	54
	Uczniowie i studenci	34	18	25	23		35
	Zajmujący się domem i inni	44	20	23	8	5	61
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	33	21	27	17	3	143
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	53	12	19	15	1	120
	sekt. pryw. poza rolnict.	37	21	20	20	2	277
	prywatnym gosp. rolnym	77	17	5		1	39
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	58	18	14	5	5	188
	Od 2000 do 2999 zł	46	21	18	13	2	176
	Od 3000 do 3999 zł	34	29	24	13	1	140
	Od 4000 do 5999 zł	32	18	31	18		141
	6000 zł i więcej	24	16	26	31	4	99
	Trudno powiedzieć	50	18	13	19		94
Ocena własnych war. mater.	Odmowa odpowiedzi	44	23	20	12	2	183
	Złe	47	7	24	3	18	58
	Średnie	49	21	17	12	1	342
Udział w prakt. religijnych	Dobre	39	22	22	16	1	621
	Kilka razy w tygodniu	49	20	19	11		42
	Raz w tygodniu	47	21	22	9	1	332
	1–2 razy w miesiącu	46	24	16	12	2	120
	Kilka razy w roku	44	23	20	13	1	258
W ogóle nie uczestniczy	32	19	19	25	5	234	
Poglądy polityczne	Lewica	37	21	19	21	2	235
	Centrum	45	22	19	13	1	267
	Prawica	43	20	22	14	1	344
	Trudno powiedzieć	46	24	19	8	4	140

TABELA 4

		Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie ze wsi mają obecnie takie same, mniejsze czy większe możliwości zdobycia dobrego wykształcenia jak ludzie z miasta?				Liczba osób
		Takie same	Mniejsze	Większe	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		67	28	2	4	1023
Płeć	Mężczyźni	65	29	2	3	482
	Kobiety	68	26	2	4	541
Wiek	18–24 lata	70	28		3	96
	25–34	67	29	1	3	158
	35–44	67	27	3	3	199
	45–54	69	27	0	3	168
	55–64	68	22	2	8	156
	65 lat i więcej	62	30	4	4	246
Miejsce zamieszkania	Wieś	68	28	1	3	421
	Miasto do 19 999	68	25	2	5	146
	20 000 – 99 999	71	22	2	5	199
	100 000 – 499 999	73	23	1	3	145
	500 000 i więcej mieszk.	47	45	5	3	113
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	65	24	2	9	145
	Zasadnicze zawodowe	71	23	3	4	222
	Średnie	70	25	2	3	358
	Wyższe	61	35	2	2	299
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	59	36	1	4	165
	Średni personel, technicy	73	23	2	1	48
	Pracownicy adm.-biurowi	69	28		3	77
	Pracownicy usług	74	20	3	3	77
	Robotnicy wykwalifikowani	76	22	2		85
	Robotnicy niewykwalifik.	61	32		7	28
	Rolnicy	77	23			36
	Pracujący na własny rach.	65	34	2		65
	Bezrobotni	83	15	2		19
	Emeryci	63	27	4	5	273
	Renciści	54	32		13	54
	Uczniowie i studenci	65	35			37
	Zajmujący się domem i inni	79	14		7	61
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	70	27	1	2	143
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	75	18	2	4	122
	sekt. pryw. poza rolnict.	62	34	2	2	278
	prywatnym gosp. rolnym	77	23			39
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	68	24	2	6	188
	Od 2000 do 2999 zł	66	27	4	2	176
	Od 3000 do 3999 zł	70	25	1	4	140
	Od 4000 do 5999 zł	67	30	1	2	141
	6000 zł i więcej	54	42	2	2	99
	Trudno powiedzieć	63	31	2	5	94
	Odmowa odpowiedzi	72	22	2	4	185
Ocena własnych war. mater.	Złe	64	27	3	5	58
	Średnie	63	29	3	5	342
	Dobre	69	27	1	3	623
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	57	31		12	42
	Raz w tygodniu	70	26	1	3	332
	1–2 razy w miesiącu	66	32	2	1	120
	Kilka razy w roku	65	28	4	4	258
	W ogóle nie uczestniczy	66	28	2	4	234
Poglądy polityczne	Lewica	58	35	2	4	235
	Centrum	71	25	1	3	267
	Prawica	69	29	2	1	344
	Trudno powiedzieć	68	20	4	8	140

TABELA 5

		Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie ze wsi mają obecnie takie same, mniejsze czy większe możliwości osiągnięcia godziwego poziomu życia jak ludzie z miasta?				Liczba osób
		Takie same	Mniejsze	Większe	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		64	27	4	5	1022
Płeć	Mężczyźni	64	28	4	3	480
	Kobiety	65	26	3	6	541
Wiek	18–24 lata	60	37	2	2	94
	25–34	66	28	3	3	158
	35–44	65	28	5	2	199
	45–54	70	22	4	4	168
	55–64	67	20	3	10	156
	65 lat i więcej	59	30	5	6	246
Miejsce zamieszkania	Wieś	63	28	4	6	421
	Miasto do 19 999	62	29	3	5	144
	20 000 – 99 999	71	21	4	4	199
	100 000 – 499 999	66	27	3	4	145
	500 000 i więcej mieszk.	58	33	6	3	113
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	61	26	2	11	145
	Zasadnicze zawodowe	66	26	5	3	222
	Średnie	65	26	4	4	358
	Wyższe	64	30	3	3	298
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	63	30	4	3	165
	Średni personel, technicy	70	26	3		48
	Pracownicy adm.-biurowi	74	22	1	4	77
	Pracownicy usług	67	23	7	4	77
	Robotnicy wykwalifikowani	67	25	6	2	85
	Robotnicy niewykwalifik.	69	20	4	7	28
	Rolnicy	72	20		8	36
	Pracujący na własny rach.	67	25	2	7	65
	Bezrobotni	68	15	17		19
	Emeryci	61	27	5	7	273
	Renciści	59	36		5	54
	Uczniowie i studenci	50	45		4	35
	Zajmujący się domem i inni	63	29	3	5	61
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	70	23	4	3	143
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	70	20	6	5	120
	sekt. pryw. poza rolnict.	63	31	3	3	278
	prywatnym gosp. rolnym	71	20	1	7	39
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	64	28	2	5	188
	Od 2000 do 2999 zł	64	26	5	6	176
	Od 3000 do 3999 zł	66	28	3	3	140
	Od 4000 do 5999 zł	70	23	2	5	141
	6000 zł i więcej	62	33	4	1	99
	Trudno powiedzieć	57	34	7	3	94
	Odmowa odpowiedzi	65	23	5	8	183
Ocena własnych war. mater.	Złe	55	28	3	14	58
	Średnie	64	27	5	5	342
	Dobre	66	27	3	4	622
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	59	23	6	12	42
	Raz w tygodniu	64	29	3	4	332
	1–2 razy w miesiącu	61	33	4	2	120
	Kilka razy w roku	68	22	4	5	258
	W ogóle nie uczestniczy	64	28	4	4	234
Poglądy polityczne	Lewica	60	31	4	4	235
	Centrum	66	27	4	3	267
	Prawica	66	28	4	3	344
	Trudno powiedzieć	65	21	4	10	140

TABELA 6

		Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie ze wsi mają obecnie takie same, mniejsze czy większe możliwości osiągnięcia wysokiej pozycji społecznej jak ludzie z miasta?				Liczba osób
		Takie same	Mniejsze	Większe	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		55	37	2	6	1023
Płeć	Mężczyźni	53	39	3	5	482
	Kobiety	57	35	1	6	541
Wiek	18–24 lata	53	42	1	3	96
	25–34	54	40	3	3	158
	35–44	58	34	2	5	199
	45–54	60	34	1	6	168
	55–64	54	33	2	11	156
	65 lat i więcej	52	40	2	5	246
Miejsce zamieszkania	Wieś	53	39	3	6	421
	Miasto do 19 999	54	37	1	8	146
	20 000 – 99 999	62	33	2	3	199
	100 000 – 499 999	60	33	1	6	145
	500 000 i więcej mieszk.	46	41	3	9	113
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	51	35	3	11	145
	Zasadnicze zawodowe	63	31	1	5	222
	Średnie	55	38	2	5	358
	Wyższe	52	41	2	5	299
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	48	45	2	5	165
	Średni personel, technicy	64	31		6	48
	Pracownicy adm.-biurowi	69	24	2	4	77
	Pracownicy usług	61	30	4	5	77
	Robotnicy wykwalifikowani	51	46	2	2	85
	Robotnicy niewykwalifik.	40	41		18	28
	Rolnicy	53	42		5	36
	Pracujący na własny rach.	60	33	2	5	65
	Bezrobotni	72	19		10	19
	Emeryci	53	38	3	6	273
	Renciści	45	41	3	11	54
	Uczniowie i studenci	47	41	4	8	37
	Zajmujący się domem i inni	68	26	2	5	61
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	60	34	1	6	143
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	57	34	1	9	122
	sekt. pryw. poza rolnict.	53	40	2	4	278
	prywatnym gosp. rolnym	52	43	1	4	39
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	54	36	2	8	188
	Od 2000 do 2999 zł	61	32	2	5	176
	Od 3000 do 3999 zł	55	42	2	2	140
	Od 4000 do 5999 zł	57	40	1	3	141
	6000 zł i więcej	47	44	2	7	99
	Trudno powiedzieć	46	46	3	5	94
	Odmowa odpowiedzi	60	29	2	9	185
Ocena własnych war. mater.	Złe	47	40	1	11	58
	Średnie	54	37	2	6	342
	Dobre	56	37	2	5	623
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	64	23	3	10	42
	Raz w tygodniu	52	42	2	4	332
	1–2 razy w miesiącu	53	43		4	120
	Kilka razy w roku	55	36	2	7	258
	W ogóle nie uczestniczy	59	32	3	5	234
Poglądy polityczne	Lewica	49	43	2	7	235
	Centrum	61	35	2	3	267
	Prawica	54	40	3	3	344
	Trudno powiedzieć	58	29	1	12	140

TABELA 7

		Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie ze wsi mają obecnie takie same, mniejsze czy większe możliwości rozwijania swoich zdolności i zainteresowań jak ludzie z miasta?				Liczba osób
		Takie same	Mniejsze	Większe	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		52	43	2	3	1023
Płeć	Mężczyźni	55	40	2	3	482
	Kobiety	49	46	2	3	541
Wiek	18–24 lata	50	47	3		96
	25–34	49	46	1	4	158
	35–44	49	46	3	2	199
	45–54	57	41	2	0	168
	55–64	47	43	1	8	156
	65 lat i więcej	56	39	3	2	246
Miejsce zamieszkania	Wieś	51	43	2	3	421
	Miasto do 19 999	47	45	3	4	146
	20 000 – 99 999	57	39	2	2	199
	100 000 – 499 999	54	42	1	3	145
	500 000 i więcej mieszk.	47	49	2	2	113
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	57	36	1	7	145
	Zasadnicze zawodowe	64	30	3	2	222
	Średnie	49	46	2	2	358
	Wyższe	43	53	2	2	299
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	39	57	2	2	165
	Średni personel, technicy	46	53	2		48
	Pracownicy adm.-biurowi	53	41	1	5	77
	Pracownicy usług	57	36	4	3	77
	Robotnicy wykwalifikowani	56	39	3	2	85
	Robotnicy niewykwalifik.	42	47		11	28
	Rolnicy	54	46			36
	Pracujący na własny rach.	57	43			65
	Bezrobotni	57	35	8		19
	Emeryci	53	40	3	3	273
	Renciści	53	37		10	54
	Uczniowie i studenci	43	53	5		37
	Zajmujący się domem i inni	69	26	2	3	61
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	51	46	1	3	143
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	55	37	4	4	122
	sekt. pryw. poza rolnict.	45	51	2	2	278
	prywatnym gosp. rolnym	54	45	1		39
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	58	37	2	4	188
	Od 2000 do 2999 zł	57	39	2	2	176
	Od 3000 do 3999 zł	53	45	1	1	140
	Od 4000 do 5999 zł	50	46	1	2	141
	6000 zł i więcej	33	62	1	3	99
	Trudno powiedzieć	49	46	3	2	94
	Odmowa odpowiedzi	53	38	4	6	185
Ocena własnych war. mater.	Złe	49	44	2	5	58
	Średnie	55	40	3	3	342
	Dobre	50	45	2	3	623
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	48	42		10	42
	Raz w tygodniu	52	46	0	2	332
	1–2 razy w miesiącu	47	49	3	1	120
	Kilka razy w roku	54	41	3	2	258
	W ogóle nie uczestniczy	51	44	2	3	234
Poglądy polityczne	Lewica	46	47	2	4	235
	Centrum	50	47	2	1	267
	Prawica	52	44	2	2	344
	Trudno powiedzieć	60	31	2	7	140

TABELA 8

		Czy, Pana(i) zdaniem, styl życia ludzi na wsi różni się od stylu życia ludzi w mieście?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		76	21	3	1023
Płeć	Mężczyźni	79	19	2	482
	Kobiety	74	23	3	541
Wiek	18–24 lata	87	8	5	96
	25–34	89	10	1	158
	35–44	86	14	1	199
	45–54	79	20	1	168
	55–64	67	30	3	156
	65 lat i więcej	60	34	6	246
Miejsce zamieszkania	Wieś	77	20	3	421
	Miasto do 19 999	76	20	4	146
	20 000 – 99 999	66	31	3	199
	100 000 – 499 999	79	20	1	145
	500 000 i więcej mieszk.	88	8	4	113
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	67	25	8	145
	Zasadnicze zawodowe	68	29	3	222
	Średnie	78	20	2	358
	Wyższe	85	14	1	299
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	84	15	1	165
	Średni personel, technicy	84	16		48
	Pracownicy adm.-biurowi	84	16		77
	Pracownicy usług	82	18		77
	Robotnicy wykwalifikowani	79	21		85
	Robotnicy niewykwalifik.	80	15	5	28
	Rolnicy	83	13	4	36
	Pracujący na własny rach.	83	17		65
	Bezrobotni	72	28		19
	Emeryci	61	33	6	273
	Renciści	72	24	4	54
	Uczniowie i studenci	96		4	37
	Zajmujący się domem i inni	79	16	5	61
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	77	21	2	143
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	83	16	1	122
	sekt. prywat. poza rolnict.	86	14	0	278
	prywatnym gosp. rolnym	79	17	4	39
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	69	26	5	188
	Od 2000 do 2999 zł	72	26	3	176
	Od 3000 do 3999 zł	74	26	0	140
	Od 4000 do 5999 zł	76	23	1	141
	6000 zł i więcej	85	14	1	99
	Trudno powiedzieć	85	12	3	94
	Odmowa odpowiedzi	81	16	4	185
Ocena własnych war. mater.	Złe	69	16	15	58
	Średnie	76	22	3	342
	Dobre	77	21	2	623
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	61	24	15	42
	Raz w tygodniu	71	27	3	332
	1–2 razy w miesiącu	75	24	1	120
	Kilka razy w roku	80	18	2	258
	W ogóle nie uczestniczy	84	14	2	234
Poglądy polityczne	Lewica	78	19	3	235
	Centrum	77	22	1	267
	Prawica	74	24	2	344
	Trudno powiedzieć	76	16	8	140